

Čestitamo!

Uniji Italijanov iz Istre in z Reke oziroma njenemu vodstvu je treba samo čestitati! Priredila je proslavo 25. obletnice sodelovanja s tržaško Ljudsko univerzo in s tem dejansko omogočila vrhunsko srečanje med Italijo in Jugoslavijo, ki odpira, kot je dejal italijanski zunanji minister De Michelis, »novo obdobje v zgodovini odnosov med obema državama.« Organizacija italijanske narodne skupnosti iz Istre in z Reke, o kateri italijanski uradni krogi še pred kratkim niso hoteli ničesar slišati in so jo dejansko ignorirali, je z obiskom predsednika vlade Andreottija in zunanjšega ministra De Michelisa v nedeljo, 17. t.m., v Istri dobila največje priznanje, celotna italijanska narodna skupnost v Jugoslaviji pa krepko moralno podporo, kar je pogoj tudi za podporo drugačne, bolj otipljive narave.

Slovenci v Italiji smo in moramo biti samo zadovoljni spričo razvoja dogodkov in zlasti perspektiv ter novih obzorij (to besedo je med obiskom izustil predsednik Andreotti), ki se odpirajo pred italijansko narodno manjšino v Jugoslaviji. Vedno smo namreč zagovarjali stališče, da je treba manjšinam zagotoviti vse, kar je potrebno za njihov obstoj in vsestranski razvoj, in sicer predvsem z zakonodajo držav, v katerih manjšine živijo. Za obstoj in nadaljnji razvoj narodne manjšine pa so bistvenega pomena vsestranski in nemoteni stiki z matičnim narodom in z vsemi njegovimi institucijami. Če takih stikov ni, je narodna manjšina suha veja, ki je obsojena na smrt.

Italijanska narodna manjšina v Istri je z obiskom predsednika Andreottija in zunanjšega ministra De Michelisa doživela nekaj zares edinstvenega: prisotnost najvišjega predstavnika rimske vlade in šefa italijanske diplomacije je dokaz, da so stiki med manjšino in matičnim narodom stvarnost, prisotnost predsednika jugoslovanske vlade Markovića in zunanjšega ministra Lončarja pa dokazuje, da Jugos'avija potrjuje pravilnost take manjšinske politike in z njo soglaša.

Mislimo, da se ne motimo, če trdimo, da je takšna manjšinska politika pravzaprav omogočila nov pristop v odnosih med obema državama, kot izhaja iz »izjave o nameni«, ki sta jo v Istri podpisala zunanja ministra De Michelis in Lončar. S to izjavo Italija in Jugoslavija prihajata na dan z novim gledanjem na svojo vlogo in nalogo v Sredozemlju ter postavljata temelje sodelovanju med vsemi državami, ki težijo na Sredozemlje. Poleg Italije in Jugoslavije prihajajo v poštev Švica, Avstrija, Madžarska in Albanija. Na dlani je velik pomen te, takoimenovane »jadranske

dalje na 2. strani ■

Andreotti in De Michelis v Istri

»Obisk odpira novo razdobje v zgodovini odnosov med Italijo in Jugoslavijo«

Obisk, ki sta ga opravila predsednik vlade Andreotti in zunanji minister De Michelis v nedeljo, 17. t.m., v Umagu, Bujah in Piranu, gotovo predstavlja eno pomembnih etap v zgodovini odnosov med Italijo in Jugoslavijo. Predstavnika italijanske vlade sta imela vrsto pogovorov s svojima jugoslovanskima gostiteljema, predsednikom zvezne vlade Markovičem in zunanjim ministrom Lončarjem. Pogovori so se tikali predvsem dvostranskih odnosov in v tej zvezi je treba omeniti tako imenovano »izjavo o nameni«, ki sta jo podpisala zunanja ministra De Michelis in Lončar. Ta li-

Nič manj važni pa niso bili pogovori o aktualnih mednarodnih problemih, pri čemer je prišlo v poštev zlasti pravkar zaključeno vrhunsko zasedanje neuvrščenih v Beogradu. Jugoslavija bo v okviru tega gibanja imela prihodnja tri leta že zato vodilno vlogo, ker je njegov začasni predsednik.

Obisk predsednika italijanske vlade in šefa italijanske diplomacije sovпада z enim najbolj kočljivih trenutkov v zgodovini vojne Jugoslavije. Ta namreč preživlja hudo gospodarsko in politično krizo. Izход iz krize predstavlja po mnenju ogromne večine vodilnih krogov uveljavitev tržnega gospodarstva in demokratizacija političnega življenja. Na drugem mestu objavljamo intervju predsednika zvezne vlade Markovića, iz katerega jasno izhaja, kako si konkretno zamišlja rešitev iz hude krize.

Že na srečanju med predsednikoma Cosigo in Drnovškom letos avgusta v Benetkah je bilo poudarjeno, kako ima Italija ves interes, da se v Jugoslaviji čimprej odpravi sedanja kriza, ker bi njena zaostritev imela neprevrtljive posledice na celotno območje Sredozemlja. V skladu s takšnim gledanjem Italija je in bo podpirala prizadevanja svoje sosedbe ob Jadranu za izhod iz krize tako v okviru Evropske skupnosti kot v okviru sedmerice najbolj industrijsko razvitih držav na svetu, kjer Italija zavzema peto mesto. Med pogovori v Umagu je predsednik Marković poudaril, da Jugoslavija nujno potrebuje milijardo dolarjev za ureditev svojega bančnega sistema. 300 milijonov je že zagotovljenih, za ostalih 700 bo, kot kaže, ustanovljen konzorcij zahodnih bank, pri čemer naj bi Italija imela vodilno vlogo.

Že omenjena izjava o nameni v bistvu vsebuje program dela z naslovom »jadranska pobuda«. Gre najprej za ekološko zaščito Jadrana in se v tej zvezi navajajo konkretne obveznosti obeh držav. Gre dalje za ureditev celotnega prometnega sistema, ki obsega tako cestne kot železniške in pomorske infrastrukture. Izrecno se omenja t.im. jadranska avtocesta, ki naj dejansko poveže Trst preko Dalmacije, Črne gore in Makedonije ter Kosova z Grčijo. »Jadranska pobuda« omenja tudi turizem, kmetijstvo in ribolov ter sodelovanje na industrijskem področju, predvsem na

dalje na 2. strani ■

Zamejsko odposlanstvo v Umagu

Jugoslovanski ministrski predsednik Marković je v soboto, 16. t.m., sprejel v Umagu odposlanstvo Slovencev iz Italije. Odposlanstvo je jugoslovanskega zveznega ministrskega predsednika opozorilo na upravičena pričakovanja slovenske narodnostne skupnosti glede globalne zaščite, ki ne bi smela biti pod ravnijo Londonskega memoranduma; nadaljnje načelne zahteve so še v tem, da bi slovenska manjšinska skupnost v Italiji ne smela biti obravnavana po različnih kategorijah, marveč kot celota, pri tem pa bi morala imeti priloženost, da sodeluje pri oblikovanju zaščitnih norm.

Predsednik Marković je poudaril, da Jugoslavija podpira ta manjšinska prizadevanja in je obljubil, da bo o tem tudi govoril z visokimi italijanskimi gosti.

V delegaciji Slovencev so bili Klavdij Palčič, Stojan Spetič, Rafko Dolhar, Marjan Terpin, Marija Ferletič, Jože Cej in Viljem Černo. Ob ministrskem predsedniku Markoviću pa so bili navzoči tudi zunanji minister Lončar, njegov pomočnik Mirošič in predstavnik SZDL Slovenije Željko Jeglič.

stina vsebuje stvarne obveznosti, ki sta jih prevzeli obe vladi, ter nakazuje natančne smernice nadaljnjega sodelovanja.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 24. septembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Martin Krpan z Vrha«; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.10 Potpuri; 11.30 Filmi na ekranih; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Janez Povše: »Čemu mu gosli, gosli zlate«; 16.00 Sport in glasba; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 25. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Muzejstvo na Slovenskem; 9.30 Slovenska lahka glasba; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Slovenski kantavtorji; 12.00 Pandorina skrinjica; 12.40 Vokalno instrumentalna skupina Cantarè iz Trsta; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 V žarišču; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Možster, nikar!«; 14.30 Gospodarska problematika; 15.10 Ekologija — danes za boljši jutri; 16.00 Zbor Pro Arte iz Gradca vodi Karl Ernst Hoffmann; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas, vi in radio; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 26. september, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Stari časi družabnosti; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Italijanski kantavtorji; 12.00 Z gibanjem v zdravje; 12.25 Priljubljene melodije; 12.40 Moški zbor Lorenzo Perosi iz Fiumicella; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Ansambel Pro Arte iz Gradca; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«; 17.25 »Mladi val« — radio za vse, vi in radio; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 27. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Francoski šanson; 12.00 Spoznavajmo svojega otroka; 12.40 Mešani zbor Montereale Valcellina; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Kaj je v ribičevi mreži?«; 14.30 Na gorškem valu; 16.00 Fagotist Giorgio Marcossi, klarinetist Lino Urdan in fagotist Vojko Cesar v našem studiu; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas, vi in radio.

■ ČETRTEK, 28. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Dnevnik in spomini Staneta Kavčiča; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Protestne pesmi; 12.25 Priljubljene melodije; 12.40 Mešani zbor Montereale Valcellina; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.40 Lahka glasba raznih narodov; 16.00 Dekliški zbor Heribert Svetel iz Maribora; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«; 17.25 »Mladi val« — radio za vse, vi in radio; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 29. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.00 Folklor jugoslovanskih narodov; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Iz filmskega sveta; 12.40 Dekliški zbor Glasbene matice iz Trsta; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Črno na belem«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.10 Kulturni dogodki; 16.00 Dijaki podružnice Glasbene matice v Škedenju; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«; 17.25 »Mladi val« — radio za vas, vi in radio; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 30. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Valčki in polke; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Črnske duhovne pesmi; 12.00 Življenje onkraj življenja; 12.40 Mešani zbor Ruscedo iz Rausceda; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Tam za goro...« — Oddaja iz Benečije, Režije in Kanalske doline; 16.00 Sobotno popoldne — zabavno kulturna oddaja, ki jo vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Sobotno popoldne; 18.00 »Magellanov oblak«.

»Ne odstopamo niti za milimeter!«

»Sodimo, da ni v nasprotju z zvezno ustavo dopolnilo, da v naši republiki nihče ne more uvesti izrednega stanja brez soglasja skupščine SR Slovenije kot najvišjega predstavnika občanov. Zato sem prepričan, da bodo delegati v slovenski skupščini dopolnili naše ustave podprli. Socijalistična zveza pa od njih ne bo odstopila niti za milimeter.«

Tako je izjavil v Ormožu predsednik Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije Jože Smole v zvezi s pritiski, ki jih izvaja Beograd, da slovenska skupščina ne bi odobrila dopolnil slovenske ustave. Za Beograd sta sporni predvsem dve dopolnili: prvo se tiče uvedbe izrednega stanja v Sloveniji, drugo pa zadeva suverenost slovenskega naroda, vključno s pravico do odcepitve. Proti temu so v Beogradu dvig-

nili vik in krik ter začeli Sloveniji očitati separatizem. »Nedopustni so vsi ti politični pritiski — je še dejal Smole. Če je treba o čem ali kom razpravljati v predsedstvu SFRJ, potem je treba o tistih, ki so vrgli v javnost teze, da v Sloveniji rušimo jugoslovansko skupnost in celovitost, je naglasil Jože Smole.

—o—

Na mejnih prehodih med Avstrijo in Italijo se je končala zapora italijanskih avtoprevoznikov, zaradi katere je bil osem dni prekinjen cestni tovorni promet. Pristojna ministra obeh vlad sta dosegla sporazum, ki ga je sprejelo tudi predstavništvo avtoprevoznikov. Spor je nastal, ker želi Avstrija omejiti cestni promet, ki povzroča veliko ekološko škodo.

Obisk odpira...

■ nadaljevanje s 1. strani

področju male in srednje industrije. Končno dokument opozarja na sporazum, ki sta ga podpisala Gorja in Mikulić januarja leta 1988 in ki v bistvu doslej ni bil izkoriščen čeprav je za njegovo izvajanje na razpolago 500 milijard lir.

Kot omenjamo na drugem mestu, listina, ki je bila podpisana v Umagu, vsebuje to novost, da je predvideno tesnejše sodelovanje tudi med srednjimi in južnimi predeli obeh držav, in sicer po zgledu delovne skupnosti Alpe Jadran. To bi moralo v Jugoslaviji zadovoljiti predvsem srbke kroge, ki, kot znano, zlasti iz zavisti grdo gledajo na sodelovanje Slovenije in Hrvaške v skupnosti Alpe Jadran. Toda »jadranska pobuda« ima še širše razsežnosti in ne skriva ambicije, da bi postala v prihodnosti nosilni steber gospodarskega in drugega sodelovanja v tako pomembnem ter hkrati kočljivem predelu sveta, kot je Sredozemlje. Tudi zaradi tega pojde nedeljsko srečanje v Istri v zgodovino kot važen mejnik v odnosih med soseda- ma ob Jadranu.

ČESTITAMO!

■ nadaljevanje s 1. strani

pobude«, katere uresničevanje bo tembolj aktualno in zanimivo glede na nove odnose med Vzhodom in Zahodom.

Toda italijanska narodna skupnost je med nedeljskim obiskom prešla tudi nekaj otipljivega: v Piranu je bila v prisotnosti predsednika Markovića in Andreotija ter njenih sodelavcev podpisana pogodba o ustanovitvi mešanega podjetja BIC Koper Capodistria. Podjetje so ustanovili pripadniki italijanske narodne manjšine (družba Aegida) in tržaški BIC (eno izmed podjetij IRI), kar naj predstavlja predvsem gospodarsko osnovo za manjšino.

Za čestitke Uniji je torej dovolj razlogov. Prepričani smo, da od takšnega razvoja dogodkov v sosedni Istri moremo Slovenci v Italiji imeti samo korist.

—o—

V Ljubljani so sporočili, da bodo 26. septembra izpustili iz zapora Davida Tasića, enega od štirih obsojencev procesa pred vojaškim sodiščem. Tasić je namreč že prestal tretjino kazni.

Pomembno zasedanje v Varšavi

V Varšavi je v soboto, 16. t.m., bilo tretje zasedanje časnikařev iz držav podpisnic Helsinške listine o evropski varnosti in sodelovanju. Kakih 80 udeležencev iz vseh evropskih držav razen Albanije, iz Združenih držav in Kanade je pozdravil poljski predsednik Jaruzelski. Izjavil je, da so pobude Varšavskega in Atlantskega zavezništva ter evropskih nevtralnih držav dosegle ozračje dialoga, ki je omogočilo tudi zmanjšanje oborožitve. Proces popuščenja napetosti pa je le na začetku, saj je treba premagati miselnost stalne tekmovalnosti in merjenja sil. Časnikarji kot soblikovalci javnega mnenja imajo pri tem veliko odgovornost.

Notranjepolitične razprave na Poljskem pa so še vedno posvečene predvsem gospodarskim težavam. Koalicijska vlada, ki jo vodi predstavnik Solidarnosti Mazowiecki, se spopada s položajem, za katerega so zna-

čilni: zadolžitev v tujini za več kot 37 milijard dolarjev, preko stodstotna inflacija, pomanjkanje dobrin v trgovinah, skokovita rast cen, ki je za nekatere vrste blaga dosegla 500 odstotkov.

Časopisi pripisujejo velik pomen podpisu pogodbe o gospodarskem in trgovinskem sodelovanju med Evropsko skupnostjo in Poljsko, do katerega je prišlo 19. septembra. Vlada pa načrtuje ukrepe v smeri tržnega gospodarstva in si prizadeva za podaljšanje posojil ter olajšanje finančnih bremen.

—o—

Nadaljuje se beg vzhodnonemških državljanov preko Madžarske na Zahod. Vlada v Budimpešti se ne briga za očitke Vzhodne Nemčije in dovoljuje vzhodnonemškimi državljani, ki so na Madžarskem, da prekoračijo mejo z Avstrijo, od koder nadaljujejo pot v Zahodno Nemčijo.

Jugoslovanski predsednik Markovič o položaju v Jugoslaviji pred srečanjem z Andreottijem

»Pri nas se že bojujemo proti inflaciji. Radi bi uporabili 'terapijo', ki odpravlja vzroke, ne le posledice, in prav to je bistvo vladnega programa globalne reforme.« To je izjavil predsednik zveznega izvršnega sveta Ante Markovič v intervjuju za italijanski list »Messaggero« pred srečanjem s predsednikom italijanske vlade Giulio Andreottijem.

— V Beogradu pravijo, da bo vlada konec meseca sprejela nove protiinflacijske ukrepe. So torej solze in kri edini izhod iz krize?

»Vlada že ima svoj program globalne reforme, torej načrt za reformo celotne naše družbe, od gospodarskega in političnega do načrta razvojnega mehanizma — gre za ukrepe na denarnem in davčnem področju oziroma v posojilni politiki in politiki odnosov s tujino. Ti ukrepi temeljijo na sodobnih tržnih metodah.«

— Cene pa vendarle nezadržno rastejo — kar za 900 odstotkov na leto. Je to skrb zbujajoč podatek.

»Seveda smo zaskrbljeni, vendar se že bojujemo proti inflaciji. Radi bi uporabili 'terapijo', ki odpravlja vzroke, ne le posledice. Jugoslavija ima hude težave z velikimi primanjkljaji v podjetjih, bankah in javnemu sektorju. To so prikriti primanjkljaji.«

— Ali je »družbeni konsenz« že zagotovljen?

»Pri nas že vrsto let nismo dosegli rezultatov, kakršne dosegamo danes. V minulih 12 mesecih se je proizvodnja povečala za 2,5 odstotka, sprostiti smo 87 odstotkov uvoza.«

— Ali se povečuje tudi izvoz?

»Od januarja do avgusta je naraščal povprečno za 14,2 odstotka — gre predvsem za izvoz v zahodne države. Kaj takega ne pomnimo v vsej jugoslovanski zgodovini. To pa smo dosegli s sprostitvijo.«

— Ali so se devizne rezerve povečale?

»Devizne rezerve so se povečale na 5 milijard dolarjev, samo v zadnjih šestih mesecih za 2,5 milijarde dolarjev. Junija lani pa Jugoslavija ni bila sposobna redno odplačevati svojih dolgov!«

— Kljub temu je Jugoslavija ena najbolj zadolženih držav v Evropi ...

»Dolg se je zmanjšal na slabih 18 milijard dolarjev, treba pa je vedeti, da so nam drugi dolžni 4 milijarde dolarjev.«

— Osebni dohodki so nizki.

»Že deset let so se nenehno zniževali, zdaj pa se realno zvišujejo za 9,2 odstotka na mesec.«

— Gospodarske razmere torej niso več tako temačne, saj se kažejo prva znamenja okrevanja?

»Bodimo si na jasnem: posrečilo se nam je zagotoviti razmere, v katerih je mogoče uporabiti še ostrejšje ukrepe.«

— Katere?

»Zmanjšanje porabe, omejevanje posojil, rast plač samo na podlagi višje storilnosti, ne pa indeksacije. Znižali smo dajatve na uvoz končnih izdelkov, tako da bi jugoslovanska podjetja, ki imajo zdaj monopol, dobila konkurenco.«

— Kaj pa samoupravljanje? Kaj bo z gospodarskim modelom, ki je bil Titu najbolj pri srcu in ki ga je italijanska levica tako občudovala? Bo mar končal v ropotarnici?

»Zanikanje tržnega sistema je onemogočilo, da bi samoupravljanje prišlo do polnega izraza. Zdaj se zavzemamo za svobodno konkurenco lastnine — družbene, zasebne in mešane. Samoupravljanje mora dokazati, da je sposobno izrabiti te razmere in nas rešiti iz krize. Mora torej prekositi to konkurenco.«

— Srbski voditelj Slobodan Milošević je dejal o vas, ki ste Hrvat: »Markovič in jaz nisva sovražnika.« Kaj pravite vi?

»Lahko ponovim isto — nisva sovražnika.«

— Toda vajini programi se ločijo?

»Vsak ima lahko svoj program. Za demokracijo si pač ne morete prizadevati tako, da drugim prepovedujete svobodno predstavljati njihove programe.«

— Ali je v Jugoslaviji pomembnejša vlada ali partija?

»Vlada ima svojo vlogo, ki jo določa ustava, odgovorna pa je samo skupščini SFRJ, v bistvu ljudstvu. Partija predstavlja del ljudstva in temu delu tudi odgovar-

ja. Vlada ni odgovorna partiji in ne partija vladi.«

— Kaj lahko stori Italija, da bi pomagala sosednji prijateljski državi, ki je v težavah?

»Italija je članica Evropske skupnosti in ena izmed sedmih industrijsko najbolj razvitih držav v svetu, zato lahko v teh forumih predlaga, naj bi podprli našo reformo.«

— Pa na bilateralnem področju?

»Italija lahko pomaga predvsem z uresničevanjem sklenjenih pogodb o sodelovanju in razvoju. Ali povedano drugače — lahko bi vlagala v razne projekte in poskrbela za prenos tehnologije.«

— Ali imata Jugoslavija in Italija skupen interes za reševanje Jadrana?

»To bi bilo gotovo v prid eni in drugi državi.«

— Kaj mislite o Andreottiju?

»Izjemno moder človek, ki ob vladnih krizah v Italiji, vselej zna najbolje združiti različne interese.«

—o—

SOVJETSKA ALTERNATIVA

V Leningradu so se zbrali zastopniki 62 alternativnih, demokratičnih in narodnih gibanj ter organizacij iz Sovjetske zveze. Oklicali so namreč prvo konferenco demokratičnih gibanj iz vse države, da bi povežali svoje sile in da bi izmenjali mnenja pred plenumom sovjetske komunistične partije, ki je bil posvečen narodnemu vprašanju.

V Leningradu so bili člani ljudskih front treh baltskih držav, med sabo sprtih azerbajdžanskega in armenskega narodnega gibanja, ukrajinskega gibanja Rukh, Gruzinske narodne fronte in številnih drugih skupin iz vseh republik Sovjetske zveze.

750-letnica minoritskega samostana na Ptujju

V četrtek, 14. t. m., so se na Ptujju začele sklepne proslave ob letošnji 750-letnici tamkajšnjega minoritskega samostana. Samostan in vsa okolica sta bila naravnost praznična. Redovniki so obnovili zgodnjegotski prezbiterij, ki ima med drugim nova barvana okna, ki so delo akademske slikarke Mire Ličen Krmpotič, in poskrbeli za lepši zunanji videz samostana samega. V okviru proslav je Pokrajinski muzej Ptuj pripravil razstavo »Pretiosa sacra et documenta historica« o sakralnem zlatarstvu Ptujja in Ormoža ter dokumentov o zgodovini ptujskih minoritov, ki so prišli na Ptuj v letu 1239, se pravi 13 let po smrti svetega Frančiška. Na razstavi, ki so jo uredili na ptujskem gradu in bo odprta do 5. novembra, so na ogled najlepši primerki liturgičnega posodja, kelih, monštrance, ciboriji pa tudi lepo vezani mašni plašči in druge zanimivosti.

V minoritskem samostanu je bil kulturni večer, na katerem je spregovoril tudi dr. Matjaž

Kmecl, ki je med drugim poudaril, da je minoritski jubilej pomemben slovenski kulturni praznik. Lep koncert je imel moški komorni pevski zbor s Ptujja.

S ptujskimi minoriti so slavili jubilej tudi predstavniki minoritskega reda iz srednje Evrope. Prišli so gostje iz Avstrije, Nemčije, Švice, Belgije, Nizozemske in Italije. Med drugimi je bil prisoten goriški nadškof p. Anton Vital Bommarco.

Slavnostna akademija ob 750-letnici minoritskega samostana je bila v soboto. V nedeljo, 17. t. m., popoldne pa so se slovesnosti končale z zahvalno mašo, ki so jo darovali na odprtem ob obnovljenem prezbiteriju. Poleg slovenskih škofov so somaševali še nekateri škofje-gostje iz Avstrije in Italije ter srednjeevropski minoritski provinciali in številni duhovniki. Med mašo so združeni pevski zbori s Ptujja, iz Maribora,

dalje na 8. strani ■

Pisma uredništvu:**Razmišljanje ob poletnih kulturnih in ne-prireditvah**

V poletnih mesecih se pri nas vrstijo razne šagre in prazniki na odprtem, ki so več ali manj dobro obiskani, kar je odvisno od vremena, programa in ne nazadnje pijače. O umestnosti teh pobud se je že dosti govorilo in pisalo: eni jih smatrajo za priložnost za medsebojna srečanja, drugi za čezmerno popivanje, spet tretji za nov, moderni način izkoriščanja prostega časa. Nočemo soditi, kdo ima prav in kdo ne, hoteli bi le povedati nekaj svojih misli o teh prireditvah.

V zadnjih desetih-petnajstih letih so se tudi pri nas začeli uveljavljati prazniki, ki so zgolj pobuda političnih strank, medtem ko smo še v prvih povojnih letih imeli tradicionalne vaške šagre ob raznih opasilih ali drugih pomembnejših obletnicah, kar pa se je na žalost opustilo in se je začelo polagoma spet oživljati v posredni ali neposredni konkurenci s strankarskimi prazniki. Tudi društva, ki se bavijo s kulturo in športom ter so v stalnih finančnih težavah, so se lotila takih pobud, da bi dobila nekaj denarnih sredstev za svoje delovanje. Nastali so tako primerni, opremljeni prostori na prostem, ki so nam danes lahko v čast in ki dosegajo že več desetih milijonsko vrednost. Tu so se zbirali domačini in ostali, ki so si ob domači glasbi, večkrat tudi ob domači hrani ter pijači zaželeli domačega kroga, s čimer so tudi podpirali domače društvo. Sčasoma se je vse to precej spremenilo in je ves program praznikov dejansko zaobjel turnir v briškoli, uživanje čevapčičev, ražnjičev ipd. Nekatera društva so v iskanju novih prijemov začela prirejati: praznike piva, praznike solate, radiča, špargljev itd.; vse te prireditve pa je vsakdo popestril po svoje. Priča smo bili včasih tudi zelo kakovostnim pobudam, ki so se lahko kosale s pobudami profesionalcev. Odziv publike je bil različen, odvisen pač od privlačnosti programa za posamezne starostne dobe in na žalost tudi odvisen od značaja občanov. Prav pri tem slednjem bi se radi zaustavili!

Radi bi se vprašali, kako to, da se domačini včasih ne odzovejo kakovostni prireditvi (kot je lahko npr. **edini nastop Avsenikov v Italiji letos**), čeprav natančno vedo, da ga je priredilo društvo z izključnim namenom, da nudi nekaj izrednega in da s tem dobi nekaj denarja za svoje delovanje. Nemogoče je namreč, da se v slovenski vasi, ki niti ni tako majhna, zbere le toliko domačinov, da komaj zasedejo vrsto ali dve sedežev, medtem ko je dvorana nabito polna ljudi iz bližnje in daljne okolice. Te misli se porajajo kulturnemu delavcu, ki skuša ne le dobiti nekaj denarja za društveno delovanje, temveč hkrati nuditi občanom kakovostne in izvirne nastope. Zastonj je torej, da se hudujemo nad kulturnim in drugim mrtvilom v posameznih krajih ter da kritiziramo društvene odbornike, sami pa se niti ne potrudimo, da bi obiskovali vsaj tiste prireditve, ki gotovo imajo svojo veljavo. Nekoč smo se pritoževali, da se mladina ne briga za društveno življenje naše manjšine, ko je mladina danes marsikje prevzela nase največje odgovornosti, znamo mnogi kritizirati in se celo drznemo zavirati razne pobude s tem, da protestiramo, ko je morda glasba preglasna, ali pa da skušamo tudi po uradni poti ovirati gradnjo prepotrebnega društvenega sedeža v občini, ki nima niti ene primerne in dostojne dvorane.

Franc Rebula

Ponatis Sokličevega pričevanja »Istra kliče«

Dom Jakoba Ukmarja v Škednju je fotostatično ponatisnil znamenito brošuro duhovnika Jakoba Sokliča »Istra kliče ... spomini izgnanega istrskega duhovnika«, ki je izšla pred dobrimi 60 leti, torej leta 1928 pri Jugoslovanski matici v Ljubljani. Gre za zelo zgodnje, doživeto in trpko pričevanje o trpljenju Slovencev in Hrvatov pod fašističnim jarmom v Italiji, a tudi o krivicah, ki so jih naši ljudje, zlasti pa njihovi duhovni pastirji doživljali vse od konca prve svetovne vojne.

Škedenjski slovenski duhovnik Dušan Jakomin, ki je poskrbel za verni ponatis 75 strani obsežne knjižice v tehniki fac-simile, je v uvodu zapisal o Sokličevem pričevanju: Marsikomu se bo (knjiga) zdela pomanjkljiva, preveč čustvena, premalo »zgodovinska«. Bolj kot literarna stvaritev je delo dnevnik, zvest zapis doživete in zato tudi izviren, a obenem pretresljiv dokument takratnih razmer. Ne pozabimo, da ima knjiga že 60 let, da je bila napisana v duhu tistega časa, v slogu in čutenju, ki je odmaknjen od današnjega dojemanja sveta. Soklič opisuje dogodke in ljudi v treh primorskih vaseh, kjer je služboval kot duhovnik, in tudi dogodke v bližnji in daljni okolici, kakor so mu poročali očitvidci. Časovno obsega knjiga dobo desetih let — od leta 1918 (torej od razpada avstroogrške monarhije) do leta 1928. Hrušico, Škedenj, Klanec lahko vzamemo kot simbol vse naše tlačene dežele, saj se je nekaj podobnega, v večji ali manjši meri, dogajalo po vsej Primorski, kjer je vladal takratni režim.

Soklič je bil kratko kot duhovnik tudi v Škednju, kjer je zapustil lep spomin, on sam pa o Škednju pravi, da so bile tam »slovenske Ate-ne«. V tistih letih so namreč delovali v tem tržaškem predmestju pesniki, pisatelji, glasbeniki, med njimi Ivan Grbec, Marij Kogoj, Karel in Albert Širok, Breda Šček, Karmela in Stano Kosovel, Srečko Kumar, Karol Pahor, Josip Ribičič, številni Sancini in drugi. V krajevni slovenski šoli je bilo takrat 900 otrok!

Soklič se je rodil leta 1893 na Bledu, v duhovnika pa je bil posvečen leta 1917. Služboval je v že omenjenih krajih: Hrušici (v Brkinih), Škednju in Klanecu pri Kozini, od koder so ga

leta 1928 fašisti izgnali v Jugoslavijo. Tam je bil najdlje, do smrti leta 1972, dušni pastir v Slovenj Gradcu. Tam stoji tudi Sokličev muzej umetnin in ljudskega izročila.

Ob spominih duhovnikov Boža Milanovića in Leopolda Jurce ter ob zgodovinskih zapisih ter spominih Rudolfa Klinca, Iva Juvančiča in drugih piscev se kratka, čustveno in narodnostno nabitá brošura Jakoba Sokliča »Istra kliče« uvršča med pomembna pričevanja o tem, kar je slovenski duhovnik na primorskih tleh pretrpel zaradi zvestobe narodnemu in jezikovnemu izročilu ter človeškim vrednotam.

V Ukmarjevem domu v Škednju so v nedeljo, 17. t.m., predstavili dve publikaciji. Prva je bila na vrsti zbirka fotografskih posnetkov, ki ponazarjajo zanimivosti škedenjskega etnografskega muzeja z naslovom »Slike in opis«. Druga pa je knjiga »Istra kliče«.

Na kratki proslavi je prisotne pozdravil podpredsednik društva Alojz Debelis. Opozoril je na dosedanje izdaje »Ukmarjevega doma«. Knjigo »Istra kliče« pa je predstavil škedenjski kaplan Dušan Jakomin, medtem ko je Marta Godina prebrala nekaj odlomkov iz knjige. Dušan Jakomin je izjavil, da bo v kratkem izšla še nova publikacija, ki jo je sam sestavil na osnovi oznanilnih knjig od leta 1852 dalje.

—0—

NOVA CERKEV NA KOPRSKEM

V nedeljo, 10. septembra, je koprski škof msgr. Metod Pirih v prisotnosti bivšega koprškega škofa Janeza Jenka in apostolskega pronuncija, nadškofa Gabriella Montalva blagoslovil novo cerkev na Markovcu pri Kopru. Posvečena je sv. Marku. Cerkev so zgradili po načrtu arhitektov Ivana Berganta in Jožeta Marinka, ki sta pri sicer moderno zasnovani zgradbi upoštevala istrske arhitektonske značilnosti, tako da daje cerkev občutek domačnosti. Novo bogoslužno poslopje je zgradilo podjetje Stavbenik iz Kopra.

Kriza v deželi rešena

Kriza v deželni upravi Furlanije - Julijske krajine se je končala. Na pogajanjih v Vidmu so deželna tajništva Krščanske demokracije, socialistične, socialnodemokratske, republikanske in liberalne stranke ter Slovenske skupnosti dosegla sporazum o obnovitvi dosedanje šeststrankarske politične koalicije, o njenem programu in o sestavi novega deželnega odbora. V Vidmu je bila tudi skupna seja šestih strank z delegacijama Liste za Trst in zelenih z znakom marjetice. Ti so imeli možnost, da se pridružijo programski, ne pa tudi politični večini, ki je program že podpisala.

V novem deželnem odboru so razmerja sil med strankami nespremenjena. Krščanska demokracija ohranja predsednika deželnega odbora in sedem odbornikov. Socialisti imajo pet odbornikov, med katerimi bo tudi podpredsednik deželnega odbora, po enega odbornika imajo socialni demokrati in republikanci. Liberalci ohranja-

najo predsednika deželnega sveta, vendar le do polovice mandata, ko naj bi o tem mestu nanovo volili. Slovenska skupnost ohranja predsedstvo komisije za šolstvo, kulturo, šport in rekreacijo.

V programskem dokumentu večine je tudi rečeno, da je treba čimprej rešiti na zakonodajni ravni vprašanje zaščite slovenske manjšine, zaradi česar večina v deželnem svetu poziva osrednjo vlado, naj pripravi ustrezni zakonski osnutek.

Predstavniki večinskih strank so se obvezali, da bodo predlagali, naj deželni svet odobri resolucijo, ki zavrača kakršnokoli preštevanje slovenske manjšine v Italiji in italijanske v Jugoslaviji, poleg tega pa poudarja zahtevo po izglasovanju zaščitnega zakona za Slovence v Italiji ter odobritev določil v korist Italijanov v Jugoslaviji kot tudi uresničenje sporazumov, doseženih na zadnjem srečanju med predstavniki obeh vlad v Istri.

S TRŽAŠKEGA

TOKRAT ODPRTJE V LJUBLJANI

Ravnateljstvo Jadranskega zavoda Združenega sveta, ki ima svoj sedež v Devinu, je sporočilo, da bo odprtje letošnjega šolskega leta v Ljubljani. Zavod, ki deluje že osmo leto, skuša iz leta v leto uradno obiskati prestolnice tistih držav, od koder prihajajo dijaki. Letos so se odločili za Ljubljano. Republika Slovenija je uradno zaprosila, da bi predstavnik Sekretariata za šolstvo postal član upravnega sveta Jadranskega zavoda.

Letos obiskuje pouk v devinskem mednarodnem zavodu kar 12 študentov iz Jugoslavije, med temi je več Slovencev in tudi nekaj pripadnikov italijanske manjšine v Istri. Slovesno odprtje novega šolskega leta v Ljubljani bo v soboto, 21. oktobra. Letos obiskuje zavod 198 dijakov, ki prihajajo iz 58 držav.

SLOVENSKO ŠOLSTVO NA TRŽAŠKEM

Vprašanje združevanja ravnateljstev slovenskih srednjih šol na Tržaškem je dobilo vsedržavni odmev. Na prošnjo Slovenske skupnosti je valdostanski senator C. Dujany predložil v Rimu parlamentarno vprašanje za ministra za šolstvo.

Senator opozarja, da je v tem šolskem letu zaradi novih določil in njihovega togega tolmačenja prišlo do tega, da so tri slovenske srednje šole na Tržaškem izgubile poverjenega ravnatelja in jih zdaj vodi ravnatelj druge šole. Pri tem predlaga, naj ministrstvo izda dopolnilna določila, ki naj upoštevajo posebnost manjšinskih šol in torej uvedejo izjemne rešitve. Sen. Dujany zahteva tudi, naj šolsko ministrstvo čimprej razpiše natečaje za nekrita ravnateljska mesta, tako da se problem končno reši.

NOVICE

Med poletom iz Čada v Francijo je v torek, 19. t.m., izginilo letalo DC 10 francoske družbe UTA. Na krovu je bilo 154 ljudi. Medtem ko pišemo, letala ali njegovi ostankov še niso našli. Zdi se, da je padlo v morje kakih 30 milj od Sardinije.

—o—

Savojska kraljevska družina se bo udeležila 29. septembra v San Remu slovesnosti ob prenosu zemskih ostankov črnogorskega kralja Nikole iz mesta ob ligurski obali v Cetinje. Skupno z ostanki zadnjega črnogorskega kralja bodo v Cetinje prenesli tudi truplo kraljice Milene. Savojsko kraljevsko hišo bosta ob tej priložnosti zastopala princesi Marina in Maria Pia.

—o—

Prihodnje leto bo kongres sovjetske komunistične stranke, na kateri naj bi sprejeli tudi smernice za novo narodnostno politiko v Sovjetski zvezi. Tako je dejal Mihail Gorbačov na zasedanju Centralnega komiteja komunistične partije, ki je bil posvečen v celoti narodnostnemu vprašanju. Ta je poleg gospodarskega trenutno najbolj kočljiv problem v Sovjetski zvezi.

Poglobljena razprava o manjšinah v Vidmu

V slavnostni dvorani videmskega gradu, kjer je nekoč zasedal furlanski parlament, se je 14. t.m. začel mednarodni simpozij o »Prenovi ob spoštovanju tradicije ter o problemih in predlogih jezikovnih manjšin«. Zasedanje se je nadaljevalo naslednji dan v Vili Manin v Passarianu, končalo pa se je v soboto, 16. t.m., na videmskem vseučilišču.

Slovesni začetek je priklical v videmski grad veliko predstavnikov oblasti in narodnostnih skupnosti iz več držav članic Evropske skupnosti. Spregovorila je vrsta uglednih gostov: videmski župan Bressani, prorektor videmske univerze Frau, pokrajinski odbornik za kulturo in šolstvo Cum, predsednik deželne odbora Biasutti, predsednik Furlanske filološke zveze Mizzau, tajnik Evropskega urada za manj razširjene jezike O' Riagain, tajnik Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti Nickelsen in zastopnik Evropske skupnosti Lenarduzzi, ki je prinesel tudi pozdrav predsednika evropske komisije Delorsa. Srečanje je vodil predsednik italijanske zveze manjšin CONFEMILI Ardizzone.

Govorniki so poudarili, kako je iskanje ravnotežja med čuvanjem tradicije in sprejemanjem novega bistvenega pomena za ogrožene manjšinske skupnosti. Kot je dejal župan Bressani, je obramba tradicije zaščita pred masifikacijo, sprejemanje prenov pa cepivo zoper okostenelost.

Več govornikov, zlasti predsednik deželne odbora Biasutti, je poudarilo nujnost, da država zaščiti manjšine s primernimi zakoni. Če jezik manjšin ne pride v šole, v javno rabo, v sredstva množičnega obveščanja, je danes obsojen na smrt. Biasutti se je zavzel za močnejši pritisk na osrednje oblasti, saj sta v naši deželi, kot je dejal, narodna manjšina in jezikovna manjšina, pri čemer je mislil na Slovence in Furlane. Deželna uprava pa naj bi kulturni rasti teh skupnosti namenila še več sredstev in njihove interese naj bi imela pred očmi tudi pri prostorskem načrtovanju, varstvu okolja in podobnih ukrepih.

Nujnost zakona je podčrtal tudi Mizzau, ki je poudaril, da je govorica duha in srca

lahko edinole materinščina. Pokrajinski odbornik Cum je postavil v ospredje med drugimi obogatitev, ki jo prinaša prisotnost dveh manjšin (slovenske in nemške) v manjšini — furlanski manjšini.

Predstavnik Evropske skupnosti — ta je podprla seminar s finančnimi sredstvi — je poročal o naraščajočem zanimanju za narodnostne korenine v Evropi. V 12 državah Skupnosti, je še dodal, je 50 milijonov manjšincev. Prihodnje leto bo proračun Evropske skupnosti namenil že 2 milijardi lir pobudam v njihovo korist.

O vseh teh vprašanjih je naslednji dan tekla razprava v treh delovnih skupinah, ki so bile posvečene umetnosti in kulturi (v tej skupini je enega izmed dveh referatov podal predsednik Slovenskega stalnega gledališča prof. Jože Pirjevec), teritoriju in proizvodnim dejavnostim ter didaktičnim dejavnostim. Zadnji dan je bila v ospredju furlanska stvarnost z vrsto referatov. O Slovincih v videmski pokrajini je predaval prof. Živa Gruden, medtem ko je dejavnosti Slovenskega raziskovalnega inštituta SLORI predstavil ravnatelj prof. Darko Bratina.

—o—

BENEŠKI FILMSKI FESTIVAL

Mednarodna žirija 46. filmskega festivala v Benetkah je soglasno sklenila, da podeli Zlatega leva filmu »Žalujoče mesto« taiwanskega režiserja Hsiena. Drugo nagrado, in sicer srebrnega leva, prejme film »In bila je luč« gruzijskega režiserja Otaria Ioseliana. Posebna nagrada žirije je bila podeljena portugalskemu filmu »Spomini iz rumene hiše«, režiserja Cezarja Monteiro. Nagrado Volpi za najboljšo moško, oziroma žensko vlogo so podelili dvema paroma. Dobitnika sta Marcello Mastroianni in Massimo Troisi za vlogi v filmu Ettore Scola »Koliko je ura?«. Nagrado za ženski vlogi pa si delita Peggy Ashcroft in Geraldine James za film Petra Haala »Odšel je«.

Uspel violinski natečaj Lipizer

V Gorici se je v soboto, 16. t.m., končal letošnji violinski natečaj, ki je posvečen spominu glasbenika Rodolfa Lipizeria. Mednarodna žirija ni imela lahkega dela, saj se je natečaja udeležilo 35 mladih violinistov iz osemnajstih držav. Prvo nagrado je dobil 18-letni Sergej Krilov iz Sovjetske zveze. Drugo nagrado je prejela 19-letna Franziska Pietsch iz Zvezne republike Nemčije, tretji je bil 19-letni Kitajec Ignace Jang, ki sicer živi v Franciji, na četrto mesto se je uvrstila 18-letna Japonka Riyo Uemura, peti je bil 28-letni Beograjec Mateja Marinković, šesti pa spet Francoz, 26-letni Philippe Aiche.

Predsednik žirije, italijanski skladatelj Roberto Hazon, je v govoru pred podelit-

vijo nagrad izjavil, da je bila kakovostna raven letošnjih tekmovalcev odlična. Poleg Hazona so spregovorili predsednik društva Lipizer, profesor Qualli, goriški župan Scarano in poslanec Rebutta. Vsi so poudarili pomen tega glasbenega dogodka in pozitivno ocenili tudi mednarodni poveset, ki so ga priredili v petek in soboto, 15. in 16. septembra, ter je bil posvečen metodološkemu vprašanju pouka glasbe.

—o—

Združenje pevskih zborov iz Gorice vabi na koncert duhovnih pesmi, ki bo v goriški stolnici v nedeljo, 24. t.m., ob 17. uri. Izvaja Consortium musicum pod vodstvom Mirka Cudermana.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Zapis o zadnji številki Cerkvenega glasbenika

Cerkveni glasbenik, ki izhaja že 82 let, je ena najstarejših slovenskih strokovnih revij. Zадnja trojna številka: štiri, pet in šest, se začneja z uvodnim člankom, ki ga je napisal znani goriški kulturni in politični delavec ter glasbenik, prof. Andrej Bratuž. V članku, ki nosi naslov »Moj pogled na cerkveno glasbo«, Bratuž razmišlja o razliki med nabožno in cerkveno glasbo. Nabožna glasba, ugotavlja Bratuž, je nastala »na izrazito religioznih temeljih in predvsem za cerkveno rabo. Gre za velike koncertne maše in druge podobne skladbe, ki jih danes v liturgiji le redkokdaj slišimo. Cerkvena glasba pa označuje tiste skladbe, ki so nastale za »cerkveno uporabo, namreč za bogoslužje«. Iz članka odseva globoko Bratuževo filozofsko in zgodovinsko znanje ter njegovo poznanje glasbe in izvajalcev. Prav zato je to pravi esej, ki bralca vabi, da se zamisli in si zaželi, da bi tudi sam prisluhnil skladbam, ki jih avtor članka omenja. Predvsem naši organisti bi lahko ob tem članku nekoliko pomislili tudi o svojem gledanju na cerkveno glasbo, na pesmi in maše, ki jih pojejo na korih po slovenskih župnijah.

Sledi priredba daljšega zapisa slovitiga italijanskega dirigenta Riccarda Mutija o tem, kako doživlja »Religioznost Verdijeve glasbe«. Zapis je priredil Marko Dušinc. Muti govori o Verdijevih operah, predvsem pa o slovitim »Rekvijemu«. Pri tem ugotavlja, da je Verdijeva religioznost izrazito ljudska in italijanska ter je zato včasih težko razumljiva ljudem z drugačno kulturo in torej tudi drugačnim odnosom do svelega. Vsekakor, ugotavlja Muti, ni mogoče primerjati Verdijevega odnosa do vere z Brucknerjevimi ali z odnosom drugih slavnihi severnih skladateljev, ki so seveda drugače doživljali Boga in tudi vero.

Sledi vrsta dopisov. Razni avtorji poročajo o Srečanju pevskih zborov domžalske dekanije, o Srečanju pevskih zborov dekanije Grosuplje in o Mozartovi maši v stolnici v Salzburgu. To so članki, ki predvsem informirajo o zborih in pesmih, ki so jih izvajali, a tudi taki zapisi so za-

nimiv dokument o glasbenem delovanju v nekem kraju. Zapis o Mozartovi maši gotovo spada v ta okvir, vendar je tudi nekakšno vabilo kakemu boljšemu zboru, ki bi lahko dobil tudi instrumentalno spremljavo, da bi za kako večjo priložnost naštudiral kako Mozartovo delo.

Franc Križnar poroča o Društvu ljubiteljev stare glasbe v Radovljici in njegovi kasetni glasbeni dejavnosti. Med glasbeniki, ki so smekali za to društvo, je tudi Irena Pahor, mlada tržaška glasbenica, ki pa jo avtor članka pomotoma označuje za Italijanko. Veliko pozornost posveča revija orglam. Tako razni pisci pišejo o novih instrumentih. Tudi na Primorskem so v zadnjih mesecih postavili kar tri nove orgle. Prve stojijo v cerkvi Kristusa Odrešenika v Novi Gorici, izdelala pa jih je italijanska orgelska delavnica Mascioni. V Lokavcu pri Ajdovščini so postavili orgle, ki jih je izdelal Anton Jenko iz Ljubljane. Nove orgle so dobili tudi v cerkvi v Portorožu. Pripeljali so jih iz Dillingena v Zahodni Nemčiji, kjer so od leta 1940 stale v cerkvi sester frančiškank.

V tej številki cerkvenega glasbenika je še več krajših člankov, ki osvetljujejo glasbeno življenje na Slovenskem. Uredniki so poskrbeli za poročila o nekaterih novih glasbenih izdajah in knjigah, ki so zanimive za širši krog bralcev.

V glasbeni prilogi objavlja revija Kratko mašo Damijana Močnika. Napisana je za triglasni mešani zbor in orgle. Maša je moderno zasnovana, a ne vsebuje hujših težav za izvajalce.

—o—

DOBRICA ČOSIĆ

Namestnik okrožnega javnega tožilca v Splitu je predložil javnemu tožilstvu v Beogradu prijavo proti srbskemu pisatelju Dobrici Čosiću. Srbskega akademika je prijavilo šest meščanov iz Splita, Solina in Kaštela zaradi izjav, ki jih je dal rimskega dnevniku »Il Tempo«. Prijava je bila napisana, ker je Čosić s svojimi izjavami po mnenju tožilcev kršil 197. člen jugoslovanskega kazenskega zakonika.

Aleksij Pregarc v makedonščini

V Skopju je izšel nov prevod poezij našega rojaka, pesnika in gledališkega igralca Aleksija Pregarca. Pod naslovom »Temeljite na mojata gradina — Temelji mojega vrta« je založba »Mitsla« izdala bogat izbor iz Pregarčevega pesniškega opusa. Izbor je opravil in pesmi prevedel v makedonščino Tome Arsovski, ki je na koncu knjige napisal tudi daljše predstavitevno besedilo. Pri tem je izbral iz štirih Pregarčevih del: Moja pot do tebe, Temelji mojega vrta, Duh po apnencu in Jedra.

Gre za pomemben dogodek, saj se ne dogaja vsak dan, da se izbor poezij zamejskega avtorja prevede in izda v tujem jeziku. Tome Arsovski v svojem eseju temeljito predstavlja ne le Pregarčev pesniški svet, ki je, kot znano, prepojen z mediteranskim temperamentom in barvitostjo, ampak postavlja to njegovo ustvarjalnost v širši prostor slovenske ustvarjalne misli ob morju in

Sredozemlju nasploh. Istočasno primerja ta pesniški svet z makedonskim in med drugim ugotavlja zanimive stične točke, oziroma pesniške modele. Podobnosti vidi v domovinski ljubezni, v navezanosti na domače ognjišče in v vsem kar predstavlja ta pojem, kakor tudi v nekaterih zgodovinskih podobnostih. Hkrati vidi v tej poeziji tudi skupen svetovljanski napor, h kateremu oba naroda v novejši zgodovini težita, tako da si približujeta Evropo in svet.

Prevod Pregarčeve poezije v makedonščini je še posebej važen dogodek v sedanjem slovenskem in jugoslovanskem trenutku, saj dokazuje, da je kultura vendarle kohezijski element, ki združuje in približuje narode. Istočasno je s to izdajo počaščena zamejska narodna skupnost, ki tako ponovno potrjuje, da je enakovredna sooblikovalka slovenske kulture in da stvarno uresničuje skupni slovenski kulturni prostor.

»Vilenica«

V sodobnem svetu je tudi literatura postala blago na tržišču, na katerem se cene oblikujejo v povezavi s ponudbo in povpraševanjem. Tega nerazveseljivega, a zato nič manj realnega dejstva so se najprej zavedali Makedonci, ki so organizirali mednarodno srečanje pesnikov v Strugi samo zato, da bi pospešili prodor makedonske poezije v svet, kar jim je v dokajšnji meri uspelo. Slovenska Vilenica si je ob svojem nastanku pred tremi leti sicer zastavila drugačne cilje, tudi politične in druge okoliščine so bile takrat drugačne, vendar se je na koncu to srečanje vendarle prelevilo v nekakšno borzo besedil. Pri tem so imeli tuje več koristi kakor

Beri - širi - podpiraj »NOVI LIST«

slovenski prireditelji, saj vsaka Vilenica postreže z novimi prevodi tujih avtorjev v slovenščino, kar je v redu in prav, če bi tudi slovenski pesniki in pisatelji vzbudili s posredovanjem kolegov iz tujine, ki se vsako leto zberejo v Lipici (v tem lepem kraju preživijo na stroške prireditelja tri dni), zanimanje tujih založnikov.

O četrti Vilenici velja povedati še to, da je posebna žirija podelila mednarodno literarno nagrado sedeminšestdesetletnemu češkemu pesniku Janu Skáclu, ki velja v svoji domovini za enega najvidnejših predstavnikov izpovednega pesništva. Mladinska knjiga je za prihodnje leto napovedala izid poezije Jana Skácla v zbirki Lirika.

Zagrebska prozaistka Dubravka Ugrešić je prejela nagrado Kristal Vilenica za najboljšo besedilo, prebrano na dveh literarnih večerih. Prispevke je ocenjevala posebna mednarodna žirija, ki ji je predsedoval nemški publicist in gledališki kritik Heinz Klunker.

Zarko Petan

Knjiga o Venetih v Mariboru

Pesnik Matej Bor, prof. Jožko Savli in duhovnik Ivan Tomažič, trije avtorji knjige »Veneti — naši davni predniki«, so v torek, 19. t.m., v Slovenskem narodnem gledališču v Mariboru predstavili svoje delo. Knjiga je med slovenskimi zgodovinarji vzbudila veliko kritik, istočasno pa tudi široko zanimanje bralcev. V njej so avtorji zbrali bogato arheološko in toponomastično gradivo, ki so ga zapustili Veneti.

»Andren zadnji škrat«

V tiskarni Graphart v Trstu so pred dnevi dotiskali lepo pravljico, ki jo je napisal Roman Firmani, bogato ilustriral Sergio Černoja in izdalo Založništvo tržaškega tiska. Gre za pravljico »Andren zadnji škrat«. Knjiga je izšla v italijanščini in v benečanskem narečju. Pripoveduje o škratu Andrenu, ki je živel v Landarski jami in je pomagal benečanski družini Mihovih. Škrati spadajo k dobrim likom slovenskih mitoloških bitij, hudobne Krivopete pa jih preganjajo in so uničile vse škrate, razen Andrena, ki se pred njimi skriva. Hudobne Krivopete so začele tudi malega sinčka Mihovih in Andren žrtvuje svoje življenje, da ga reši. Od tedaj Landarska jama ponavlja Andrenovo ime, ko ga kdo pokliče.

Spregovoril je viden politik iz Hrvatske

Ali je pravica do samoodločbe, odcepitve in združevanja že »izkoriščena« v jugoslovanski federaciji? Se lahko večnacionalna skupnost, kjer ta pravica več ne obstaja, še imenuje federativna? Pomeni vztrajanje pri tej pravici že avtomatično separatizem? To je nekaj vprašanj, ki si jih zastavlja in nanje tudi odgovarja v zagrebškem Nedjeljnem Vjesniku Josip Vrhovec.

Ta vprašanja je načela, piše Vrhovec, Slovenija. Gre za njeno namero, da pravico slovenskega naroda do samoodločbe vgradi v svojo ustavo. Ta pravica pa vključuje tudi pravico do odcepitve in ponovnega združevanja. Tej odločitvi nasprotujejo s svojimi ocenami, stališči in tezami v glavnem v Srbiji. In tako smo priča novim dokazom, kako velike so razlike o bistvenih vprašanjih jugoslovanskega življenja, še posebno, ko gre za razumevanje in razlago karakterja federacije. Pravzaprav kažejo, kako globoka in zaostrena je jugoslovanska kriza.

S čim torej poskušajo zanikati legitimnost slovenskega stališča, se sprašuje Vrhovec. Dokaze se išče v ustavi iz leta 1974, ki ne predvideva pravice do samoodločbe in odcepitve. Izrabljena naj bi bila z ustanovitvijo nove Jugoslavije in se tako razume kot že uresničena pravica. Ustava naj bi tudi izključevala možnost odcepitve, ker določa, da se meje SFRJ ne morejo menjati brez soglasja vseh republik in pokrajin. Med praktične ovire pa naj bi sodili

tudi nacionalno nehomogeni narodi. Takoj naj bi se namreč zastavilo vprašanje, kdo ima v takih primerih pravico, da se izjasni o samoodločbi. In nenazadnje, da so meje med republikami po vojni »narejene čudno« in bi v primeru samoodločbe ponovno prišlo tudi do razprav o njih.

Vrhovec v zvezi s tem poudarja, da tega spora ne kaže razumeti le kot bilateralni spor med republikama, pač pa da gre »za bistveno vprašanje mednacionalnih odnosov in za samo naravo jugoslovanske federacije, in tega nihče ne more zaobiti, niti Hrvaška!« Oziroma, pravi Vrhovec, bodo od njegove rešitve odvisni značaj ustavnih sprememb, nova ustava, stabilnost in obstoj jugoslovanske federacije v prihodnosti.

Na eni strani smo torej priča separatističnim obtožbam, hkrati pa nikakršnemu priznanju nevarnosti unitarizma ali lastnega nacionalizma. In vse to zato, ker »je obstoječa ustava imela 'razdiralni učinek' za Srbijo, Jugoslavijo in socializem. Ker je bila ustava iz leta 1974 zarotniško vsiljena srbskemu narodu, ker je » uvedla konfederalizem« v Jugoslaviji, konfederalizem pa pelje k definitivnemu razbijanju Jugoslavije itd.«

»Na politični ravni so Slovenci obtoženi, da odpirajo vprašanje o Jugoslaviji, in opozorjeni (ali samo oni?), da ne bodo sprejeti postopki, ki bi državo potisnili še korak dlje h konfederaciji«, ugotavlja Vrhovec.

Že iz osnovnih načel iz ustave iz leta 1974 pa je razvidno, da federativna skupnost vendarle temelji na pravici do samoodločbe, piše Vrhovec. Narodi so si zadržali pravico, da svoje suverene pravice uresničujejo v svojih socialističnih republikah in v SFRJ le takrat, ko je to »v skupnem interesu in z ustavo določeno«. Že zato je nesmiselna trditev, da so se narodi odrekli svoji najvišji in neodtujljivi pravici — suvereni pravici do samoodločbe. Če torej niso skupno normirali obnovitve izrabe te pravice, to v nobenem primeru ne pomeni, da so se tej pravici nepreklicno in trajno odpovedali. Logično in nujno bi bilo, da bi prav odrekanje tej pravici ustavno definirali in določili, piše Vrhovec.

Tudi trditev, da ni mogoče spreminjati meja, ne vzdrži, saj je po Vrhovcu »eventualno spreminjanje meja vrednost nižjega reda kot suverena pravica naroda do samoodločbe.«

Opozorila, ki se sklicujejo na dejstvo, da bi posamezne republike lahko imele ob izrekanju o tej pravici težave, ker so nacionalno nehomogene, pa ne sodijo v okvir ustavno-pravnih kategorij, pač pa v sfero političnih izsiljevanj in groženj.

(Iz Dela, 18. t.m.)

—o—

LECH WALES

Voditelj poljskega sindikata »Solidarnost« in Nobelov nagrajenec za mir Lech Walesa bo na povabilo voditelja južnokorejske opozicije pred koncem tega leta obiskal Seul. Vest je v Seulu sporočil glasnik demokratske stranke za zedinjenje obeh Korej, ki je druga opozicijska sila v Južni Koreji.

Ob 50-letnici Bohinjskega tedna

Dr. J. Kržišnik 2

Pred kratkim smo brali, kako je francoski ministrski predsednik Daladier z najradikalnejšimi sredstvi zatrl protidržavno špijonstvo v Franciji. V zaroto proti lastni državi so bili zapleteni najvišji krogi francoske družbe in zlasti znani francoski časnikarji najvplivnejših desničarskih, nacionalističnih listov. Tem vodilnim francoskim izobražencem gotovo ni manjkalo narodne zavesti, pač pa so bili brez narodne vesti. In le zato so mogli zagrešiti najogabnejše hudodelstvo proti lastnemu narodu in državi, hudodelstvo izdajstva. Zato je in ostane vse narodnoobrambno delo in vsaka narodna obramba zidana na pesek, če ni osnovan odnos narodnih članov do narodne celote na vesti, ki jo uravnava Bog. Tako je razumel narodno službo naš narodni svetnik, škof Anton Martin Slomšek. Z vidika te božje osnove je odpad od naroda, renegatstvo in zanemarjanje dolžnosti do naroda greh, ki zasluži kazen kakor vsak drug pomembnejši ali večji greh. Ko bi se te resnice vsak slovenski katoličan zares živo zavedal, bi bila odstranjena vsaka bojazen, da more slovenski narod zadeti resnična katastrofa. Ta zavest bi bila živ studenec vedno novih odpornih sil v našem narodu, vzgojiteljica duha požrtvovalnosti in takega dela za naroda, ki ustreza geslu največjega slovenskega narodne-

ga pesnika Simona Gregorčiča: »Ne samo, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan!«

Kako mora biti vsaka pisana beseda premišljena prav iz narodnoobrambne vidika in usmerjena na narodnoobrambni cilj, nam je najbolj pokazal slovenski kulturni mučenik Fran Levstik. Narodnoobrambna miselnost mu je narekovala njegovega izklesanega junaškega Martina Krpana. Narodnoobrambna miselnost pa ni v njem prav nič zmanjšala njegove umetniške sile. Nasprotno, prav ta miselnost mu je narekovala, da je ustvaril tudi veliko umetnino.

Isto je bilo tudi s Prešernom. Mentor Čop mu je predočil njegovo veliko, zgodovinsko poslanstvo. Čopov ukaz je pomenil, da mora s svojo pesmijo vpeljati slovenski narod v krog kulturnih narodov. Ta ideja je vedno znova poživiljala Prešerna, da je v mukah ustvarjal slovensko pesem, ki je bila v njegovi dobi med vsemi pesmi v Srednji Evropi na neprekosljivi višini. Do višine se je razvila narodnoobrambna miselnost v največja dobi slovenske zgodovine, to je v dobi načrtnega razmaha in organiziranja katoliškega gibanja. Voditelj in duša tega gibanja je bil naš Evangelist Krek, ki je vse panoge narodnega življenja, zlasti prosveto, gospo-

darstvo in kulturo, usmeril k enemu cilju, to je k narodnoobrambni cilju. Prav iz te miselnosti je Finžgar na Krekovo pobudo napisal svoj zgodovinski roman »Pod svobodnim soncem«. Iz istega vrelca je poglalo naše ponosno in zmagovito združništvo, isto velja tudi za razmah naše prosvete in drugih organizacij. Saj je Krek sam večkrat poudaril, da gre »nam (to je katoliškemu gibanju) zasluga, da smo iz slovenske gmote izorganizirali in izoblikovali slovenski narod«.

3.

Kaj je narodna obramba?

Te misli in zgledi iz naše preteklosti so bili potrebni, da moremo odgovoriti na vprašanje, kaj je narodna obramba.

Prava narodna obramba je najvažnejša panoga narodnega javnega življenja, ker mora usmerjati druge panoge javnega življenja k enemu cilju, to je k narodnemu ali narodnoobrambni cilju. Zaradi lažjega razumevanja jo lahko ločimo v duhovno in materialno narodno obrambo. Duhovna narodna obramba ima in mora imeti prednost. Če je ona dobro izoblikovana, potem je materialna narodna obramba kaj lahka. Če je duh živ in pripravljen, mu meso mora slediti. Če je duh razgiban, če je volja pravilno usmerjena, če je srce na mestu, je kaj lahko ustvariti tudi instrument ali narodnoobrambni aparat, ki je kos tudi največji materialni, določeni narodnoobrambni nalogi. Le duhovna narodna obramba more privzgojiti množico in posameznim članom naroda duha žrtvo-

CRAXI O PALESTINI

Tajnik socialistične stranke Craxi je imel v Rimu tiskovno konferenco o mirovni pobudah na Bližnjem Vzhodu. Z njim sta pri konferenci sodelovala zastopnik Organizacije za osvoboditev Palestine v Italiji Hammad in znani palestinski časnikar z zasedenih ozemelj Siniora.

Craxi se je izrekel za skupno pobudo Evropske skupnosti v podporo načrta egiptovskega predsednika Mubaraka, ki skuša v desetih točkah opredeliti pogoje za svobodne volitve na palestinskih zasedenih ozemljih in za okrepitev mirovnih naporov. Ti so v hudem zastoju, je izjavil Craxi, ki je izrazil razočaranje nad potekom neposrednih stikov med Združenimi državami in palestinsko organizacijo. Prava rešitev je še dodal, je v neposrednih pogajanjih med Izraelci in Palestinci.

Hammad je izjavil, da se Organizacija za osvoboditev Palestine še ni izrekla o Mubarakovem načrtu, ker ga še preučuje in ker čaka na ameriške in izraelske reakcije. Vsekakor je Egiptu priznal, da kot edina arabska država, ki ima diplomatske odnose z Izraelom, poskuša premakniti zadevo z mrtvega tira.

Časnikar Siniora pa je orisal palestinski upor in izraelsko represijo. Izraelsko varnostno službo je obtožil, da z eskadrami smrti pobija voditelje odpora.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

KDO BO LETOŠNJI NAGRAJENEC?

Norveški dnevnik »Aftenposten« zatrjuje, da je žirija, ki bo podelila letošnje Nobelovo nagrado za mir, črtala s seznama kandidatov bivšega ameriškega predsednika Reagana in sovjetskega voditelja Gorbačova. V krogih žirije te vesti niso komentirali, vendar velja spomniti, da so se napovedi lista Aftenposten v preteklosti skoraj vedno uresničile. Zmagovalca Nobelove nagrade za mir bodo razglasili v Oslu 5. oktobra. List Aftenposten dodaja, da si kljub odjugi v ameriško-sovjetskih odnosih žirija Nobelove nagrade ne more privoščiti, da bi izbrala vidnega predstavnika ene od velesil.

Letos je bilo predloženih nekaj nad sto kandidatur, od tega 76 za posameznike in 25 za mednarodne organizacije. Ker so lani dodeli Nobelovo nagrado za mir mirovnim oddelkom Združenih narodov, zatrjuje Aftenposten, bo letos nagrada pripadla posameznikom. Najverjetnejša zmagovalca sta južnoafriški črnski voditelj Nelson Mandela in bivši češkoslovaški zunanji minister Jiří Hajek, ki je zdaj eden najpomembnejših predstavnikov češkoslovaškega disidentskega gibanja.

—o—

Predsednik slovenske vlade Šinigoj je na tiskovni konferenci obrazložil protinflacijske ukrepe zvezne vlade in njihovo izvajanje v Sloveniji. Pozitivno je ocenil potek in vsebino pogovorov med Andreottijem in Markovićem v Istri in potrdil gradnjo avtocestnih odsekov Razdrto-Sežana oziroma Nova Gorica.

PREHODI ČEZ MEJO

V minulem avgustu je šlo čez mejne prehode v deželi Furlaniji Julijski krajini 5 milijonov in 300 tisoč vozil s tujo evidenčno tablico. To pomeni, da je bilo letos za kakih 300 tisoč manj prehodov kot lanskega avgusta. Več pa je bilo italijanskih vozil. Čez mejo je po teh podatkih šlo 2 milijona in pol avtomobilov, skoraj 500 tisoč več kot lani.

750-LETNICA MINORITSKEGA SAMOSTANA NA PTUJU

■ nadaljevanje s 3. strani

Velenja in Gradca izvajali Gounojevo mašo. Sodelovala sta zbor in orkester mariborske Opere pod vodstvom Maksimiljana Feguša. Vzdušje je doseglo višek, ko je mogočni zbor zapel Brucknerjev »Te Deum« v zahvalo za 750-letno prisotnost minoritskega reda na slovenskih tleh.

BRITANSKI OBISK

Predsednik deželnege sveta Solimbergo je sprejel 13 britanskih parlamentarcev, ki so se mudili na obisku v deželi Furlaniji Julijski krajini. Predsednik Solimbergo je poudaril pomen tega sestanka, ki predstavlja začetek stikov z britanskim parlamentarnim svetom. Nato je goste seznanil z družbeno-gospodarskim stanjem v deželi in opozoril na vlogo, ki jo ima naša dežela v okviru mednarodnega sodelovanja med Italijo in sosednjimi državami, nadalje je kratko opisal mednarodno znanstveno-raziskovalne ustanove, ki delujejo na deželnem ozemlju.

vanja in zavest, da je treba za narodne ali narodnoobrambne cilje tudi velike denarne žrtve, ki omogoča organiziranje narodnoobrambne aparata; le tako lahko uspešno rešuje določena stvarna narodnoobrambna vprašanja.

Duhovna narodna obramba stremi za tem, da z vsemi sredstvi dviga v narodu in v posameznih narodnih članih narodno vest, narodno zavest, narodni ponos, narodni zanos. Njen glavni cilj je, da privzgoji narodu pravilno in zdravo javno mnenje, ki je natančno, kakor najfinejši potresni kazalec in katero z radostjo spremlja vsak dogodek, ki je narodu v korist in v čast ter junaško odgovarja na vsako nevarnost, ki grozi narodni celoti. Vsak narod more izoblikovati tak instrument narodnega mišljenja in čustvovanja le z dolgotrajnim, načrtnim, v en cilj usmerjenim delom. Postanek, razvoj, rast in obramba naroda ni stvar krvi, rase, prirode, marveč napornega, načrtnega, posebno še kulturno ustvarjalnega dela. Glavna naloga duhovne narodne obrambe je prava, da usmeri vse narodno ustvarjalno delo v en akord, v en cilj, to je narodnoobrambni cilj. To duhovno ekonomsko načelo je posebno važno za vsak majhen narod, ki more s svojimi skromnimi sredstvi le tedaj ustvariti nekaj zares velikega, če združi vse svoje sile za določen narodni cilj, ki je časovno odločilne važnosti. Narodnoobrambni aparat pa ima ravno nalogo, da te sile vodi in usmerja k posameznim narodnoobrambnim vprašanjem in k nalogam, ki morajo biti po načrtu rešena druga za drugo. Kako izklesano je bilo to nacionalno mišljenje in čustvovanje v naših pre-

porodnih preteklih zgodovinskih dob, nam zopet izpričuje Levstik. V pismu, ki ga je pisal Jurčiču 7. februarja 1866 o Desetem bratu, pravi namreč med drugim tudi tole:

»O jezici bi v natisnjeni kritiki jaz ne imel toliko milosti s teboj, kolikoršno ti zahtevaš, baš ker možu, kakoršen si ti, treba vse povedati. Siromakom se daje milost, junaci je ne hte. Zazdaj samo toliko: Imena tvojih ljudi mi nejsjo po godi. Kvas je prevsakdanje, Kaves preneokretno in čudno, Piškav jako okorno, Krjavelj protivno čisto slovanskemu ušesu, in v srce me je sunolo, da se pošteni Martinek zove Spak. To so malosti, a vendar važne. Ako Nemeč o vsakej priliki tako povdarja nemštvo, koliko bolj je posebno zapadnim Slovanom treba povdarjati čisto Slovanstvo! Jemlji svojim kmetom imena, kakoršna so ti znana izmeju naroda, ter izmeju teh izbiraj tista, ktera so lepša, bolj značajna in čisto slovanska. Taka imena prehajajo iz knjig na žive ljudi. Naša imena so najžalostnejša priča, kako zelo smo pomemčeni. Ne misli, da je vse enako, ali svojega junaka imenuješ Bingelj, ali kako drugače.«

Če je Levstik že zaradi »malosti«, ki so po njegovem »vendar važne«, to je zaradi imen slovenskih junakov, tako zahteven, koliko bolj kritičen je bil šele glede duha, morale in vsebine, ki naj jo slovenski umetnik in kulturni delavec nudita narodu v svojih spisih. Za nas je važno, da ga je v njegovi kritičnosti in zahtevnosti vodil narodnoobrambni vidik in da je vse ustvarjanje gledal prav skozi narodnoobrambno prizmo. Levstikovo kritičnost

in mnogozahtevnost moramo razširiti na vse panoge javnega življenja in našli bomo edino pravilni vidik, s katerega moramo gledati in usmerjati vse ustvarjalno delo narodnih sil. Zlasti pri majhnem narodu, ki se mora trajno boriti za svoj obstoj, ne sme umetnost služiti samo umetnosti; znanstvo samo znanstvu; prosveta samo prosveti; gospodarstvo samo gospodarstvu; politika samo politik; niti vera samo veri! Vse ustvarjanje majhnega slovenskega naroda, ki je poleg tega še izredno geografskopolično izpostavljen, mora poleg samobitnega jedra svoje panoge nujno imeti pred očmi tudi »koristnost«, ki naj pomaga narodu v njegovi vsestranski rasti. To narodno miselnost si moramo vsi prav vsi, privzgojiti in prisvojiti, če hočemo zadostiti potrebam slovenske narodne obrambe, ki bo vredna naroda in države.

4.

Naša duhovna narodna obramba

Duhovna narodna obramba mora vzgojiti v članih narodnega občestva in zlasti v njegovem izobraženstvu predvsem narodno vest. Kdor hoče veljati za resnično narodnega človeka, se mora zavedati, da so ljubezen, zvestoba in delo za narod prave dolžnosti vesti, ki se morajo istotako točno izpolnjevati kakor dolžnosti do sebe, do družine, do Boga. Dolžnosti do naroda imajo svojo pravstveno podkrepitev v drugi veliki zapovedi, ki je prvi po svojem težišču in vrednosti enaka, namreč v zapovedi do bližnjega in v četrti božji zapovedi, ki nam nalaga ljubezen do staršev.

(Dalje)